

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Pastorum Concionatorumque Instructiones

Borromeo, Carlo

Coloniae, 1587

VD16 B 6753

Oratio. Caroli Cardinalis Tit. S. Praxedis, & Archiepiscopi, habita in
prouinciali Concilio VI.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-51263](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-51263)

ORATIO.

Caroli Cardinalis Tit. S. Praxedis, & Archiepiscopi, habita in prouinciali Concilio VI.

DIVINAE erga nos misericordia munere, singulariq; dono iam Concilium prouinciale sextum, Patres sanctissimi, concelebramus. Hæc ipsa Concilij prouincialis vox nobis, qui ob eam causam dnice spiritu sancto, hic adsumus, rem magnam, grauem in omnes partes maximè vtilem, salutare prouinciæ rationibus atque adeò omni Ecclesiasticæ discipline vsui instaurationiq; necessariam significat & planè ostendit.

Næ hæc quidem actio prouincialis, ab apostolicis vsque temporibus diuinitus instituta, & diuturna Ecclesiæ consuetudine in omnes terrarum partes derivata, sanctionibus pontificijs corroborata, œcumenicis Concilijs cõmunita, olim florentissima fuit. Quo factum est, vt ea iam pridem in omni prouincia fructus tulerit & vberimos & maximos. At verò vbi intermissa vel neglecta fuit, quanta, & quàm grauius damna inde importata sint rei vniuersæ Christianæ, non est cur pluribus explicemus; res ipsa loquitur. Synodorū prouincialium vtilitas, & quidnam in ijs potissimū agatur.

Iis autem detrimentis sacra Tridentina Synodus, vt tandem occurreret, salutare Conciliorum prouincialium institutum renouauit: quod nos ex illius præscripto cum sæpenumero operante Domino adhibuerimus, aliquos illius fructus experiundo cognouimus. Et ve-

quod quorsum sanè refertur omnis prouincialium Episcoporum conuentus? an nõ ad res, quæ non modo sunt vitales, sed quæ longè omnium grauissimæ, agitur in eo gloria Dei, agitur salus animarum, agitur institutio Cleri, agitur disciplina populi, agitur deniq; spiritualium ægritudinum curatio, nobis, qui in Apostolorum locum successimus commissa, vt ex Euangelio iam modò audiuius.

Est porrò curatio hæc multiplex, difficilis, & latè præterea patet, magnum sanè negotium & graue, in vnius tantùm animæ, pro cuius salute Christus Dominus sanguinem profudit, curam incumbere: multò grauius, plurimos variè languentes sanare: longè grauissimum, prouinciæ vniuersæ, & amplissimæ ægotanti medicamenta opportuna apponere: sed infinitis partibus difficillimum est, morbis, qui vnius Episcopi studio vix, aut ne vix quidem aliquando curari, cum penè insanabiles sint, remedia adhibere; quæ cura maximè ad prouincialium Episcoporum conuentum, tanquam ad aliquod sapientum medicorum collegium, pertinet. At cum omnis Pontifex ex hominibus assumptus, & ipse circumdatus sit infirmitate; ægritudinum quoque nostrarum episcopaliū curatio, cuius magna ex parte in Synodis prouincialibus ratio habenda est, explicari non omnino potest, quàm grauis, quàm salutaris item.

Sed est cur iam hoc initio orationis nostræ paucis rem complectamur. In conuentu episcopali propositum nobis est studium curationis, & nostræ, & nostri gregis. Cum igitur Concilij huius prouincialis sexti

causa

causa hoc sacro loco simus: vocem illam apostolicam & diuinam, non modo omnes muneris nostri partes significantem, sed nos magnopere monentem audiamus. At credite vobis, & vniuerso gregi, in quo vos posuit spiritus sanctus, regere Ecclesiam Dei, quam acquiuit sanguine suo.

Quare & vnam & alteram item curationem pro officij nostri munere prestemus; res duae sunt, quae nobis in solenni hac actione proponuntur; vna prouincia aegrotantis status, altera diligentissima disquisitio salutarium medicamentorum. Atque de his quidem rebus duabus in praesenti aliquid, & breui sane dicemus.

Primum igitur, Patres Reuerendissimi, spectate queso, vna mecum prouinciam vniuersam, quasi publicum hospitale, quandam domum amplam, in qua multitudo ingens sit hominum grauius periculosaeque aegrotantium. Proponamus hic nobis ob oculos tam infinitos homines aegre affectos, quos Christus Dominus ab Apostolis sanari iussit: ac eos in prouincia frequentissimos conspicimus, cum praesertim his temporibus tanta malorum lues in mortalium viscera sese infuderit. En hydropi laborantes, en febri, & phrenesi aestuantes, en demonum impetu agitati, en lepra foeda affecti, en paralytici, en permulti claudi, en alij aridi, debilesque, en gibbosi plurimi, en muti complures, en lippientium genus, en & caecorum, & surdorum quam infinitus numerus, quam multos alios letargiae morbus occupauit. O commiserantium & languentium spectaculum. An hic

Concilio-
rum prouin-
cialium in-
stitutum
est, aegrotan-
tem ut pro-
uinciam
sanent.

hic patres, dolor noster supra dolorem? an in nobis cor
 nostrum mœrens? Quæ malum ista hydropisis, quasi
 spiritualis. intus in omnium prouinciæ partium cute inherescēs?
 superbia vitio quàm multi turgescunt? quanta inde
 morborum pestis, quam profusus vestium luxus, quàm
 nouus & inauditus pomparum apparatus, quàm va-
 rius barbarico opere ornatus, quàm innumerabilis
 seruorum grex, quàm effusa denique omnium rerum
 profluuius, quæ tanquam morbus intercus, in omnem
 prouinciæ partem sese longè latè que diffudit. At verò
 quàm latè patet alia hydropisis, inexhausta illa pecu-
 niæ sitis, & idolorum seruitus auaritia, & illa malo-
 rum omnium radix cupiditas. Ex hoc morbo nefaria
 quæque existunt. Hinc fœneraticij contractus, hinc
 mendacia, periuriæq; commercijs contrahendis, hinc
 falsa quæq; hinc adulterina & corrupta merces,
 hinc doli, fallacia, fraudes, & subdola quæq; artifi-
 cia: hinc alienorum bonorum quasi aucupia, hinc iu-
 dicioꝝ iniquitas, iudicium corruptele, pupillorum
 oppressiones, viduarum desolatio, & iniuria denique
 omnis. Quàm perniciosa sitis, quàm effrenata cupidi-
 tas, qui nullos sibi fines concupiscendi præscribunt, vs-
 que ad eò vt alios possessionibus suis etiam sæpe per in-
 iuriam pellere, manibus pedibusq; enixè operam det.
 Horreant isti iudicia Dei omnipotentis, vocibus Isaiæ
 conquerentis, & comminantis: *Va vobis, inquit, qui
 coniungitis domum domui, & agrum agro copulatis,
 vt ad terminum loci. Nunquid habitabitis vos soli in
 medio terræ? in auribus meis sunt hæc, dicit Dominus
 exercituum: nisi domus multa deserta fuerint, gran-*
 des

des et pulchra absque habitatore. Horribilis certè est
hec Dei comminatio: at istorum quàm ardēs, patres,
quàm effusa cupiditas.

En rursus circumfusa vndique alia hominū mul-
tudo febribus multiplici et graui ardore aestuantū.
Iuvenes quibus cupiditatum flammis, quasi summis
februm caloribus, & concupiscentia igni non exar-
descunt? delitijs assuunt, oculos habent plenos adul-
terij; & flagranti isto ardore concitati, bibunt, qua-
si aquam iniquitatem omnem: nihilq; non agunt,
nihilque non attingunt, nihilque non elabo-
rant, vt male agant: imò male agendo glorian-
tur; & que malefacta non patrarint, illa ipsa quasi
à se commissa, insolenter vbique iactitant; vsque aded
turpiter agere, sibi gloriosum opinantur. Atque pre
isto ardore, furore eò etiam precipites feruntur, vt
cum ne sacrorum quidem locorum rationem aliquā-
do habeant, tum verò sanctum matrimonium, sicut
gentes, que ignorant Deum, ineunt atque suscipiunt:
suaq; lebidini ita vacant, sicut equus & mulus, in
quibus non est intellectus. O rem commiseratione dig-
nam? Febrilis hic furor non modò iuuenes & ado-
lescentes, sed pueros & penè infantes, his tempori-
bus aliquo modo iuuasit. Quàm isti petulantes? quàm
contumaces? quàm effrenati? quàm proiecta auda-
cia precipites? quàm turbulenti & domi & foris? quàm
impudenti licentia ad nefaria quaq; concitati? nolu-
mus plura præ dolore.

Sunt plerique alij, qui tanquam fanatici homines
ethnico more & ioculari quadam licentia sathane
actus

Febris spi-
ritualis.

Phrenesis
spiritualis.

actu introducta laruis induti, furium, & bacchantur: choreas ducunt, tripudia agunt, spectacula prophana edunt, atque in alijs istiusmodi actionibus vsque adeo insanunt, vt in tanta peccatorum qua inde existunt, colluue, ne culpam quidem agnoscant. Alij porro non tam phrenesis furore quam demonis estu agitati, ed precipites ruunt, vt non modo medicamenta aspernentur, sed medicos, & curatores salutis sue insaniabili quodam odio infectentur: & verò, quod detestabile nefandumque facinus est, violentas manus eorum parentibus sacerdotibus, quos vereri & colere totis in Christo visceribus debent, afferant atque inijciant: eosque aliquando truculentè, impiè, sceleratèque contrucidant.

Lepra spiri-
tualis.

At lepra quam plurimi laborant? isti & malefactoris & flagitiorum impuritate, & vitiorum exemplis, prouinciam foedissimè insciant. At vos Patres, quos huic prouinciae speculatores Dominus dedit, rectè cernitis, quam exitiosa sit istorum perditissimorum hominum contagio, & quam in omnes partes diffusa. Paralyticorum praeterea numerus magnus est: qui pra quadam virtutum torpedine, tanquam in mollitie carnis iacentes, ne desideria quidem rectè agendi concipiunt, nedum sanctarum actionum officia exequuntur. Sed en claudi alij: isti optimè vident, quam valde in Christianarum virtutum disciplina progrediendum sit: non longè tamen, vt oportet, progrediuntur: imò à recta via, quam semel ingressi sunt, ad vitiorum diuerticula profluunt. Alij aridi sunt qui manu cum debiles sint; in operibus charitatis de-

Paralytis.

Claudi.

Aridi.

sunt, nomineq; tantum Christiano gaudent. At gib- Gibbosi.
 bos quàm plurimi, qui ad terram proni humi repêtes
 non caelestia, sed terrena tantum spectant: & tan-
 quam filij terra animo dimisso, vt pecudes ad pastum,
 ad crapulas & comessationes abiecti, gula, ventri, &
 ganeis dediti, planè statuerunt oculos declinare in
 terram; horum Deus venter est, & gloria in con-
 fusione ipsorum qui terrena sapiunt: vsquequo gra-
 ui corde. Ista hominum laes prouinciam nostram
 planè inquinat. Est etiam infinitus numerus mu-
 torum. Sunt qui in diuinis laudibus muti; at in ma- Muti.
 ledictis, blasphemijs, diris imprecationibus, conuitijs,
 detractionibus, contumelijs, lingua celeri, & exerci-
 tati sunt. O detestabilem hominum pestem. Copu-
 landis disidentium voluntatibus silentio vtuntur:
 sed lingua, tanquam seditionum flagello, abu-
 tuntur ad discordias disseminandas. Certè lingua
 eorum ignis, vniuersitas iniquitatis, & sepulchrum
 patens est guttur eorum, quorum os maledictione
 & amaritudine plenum est. Sed quousque ista homi-
 num laes processit? Attendi, inquit Dominus, aus-
 cultaui, nemo est qui loquatur bonum. Lippos alios
 scitis, imò & cecos quàm plurimos. En spectaculum Cæci.
 tenebricosum & horribile? est quadam huius sæ-
 culi cecitas: qua vt tetra nocte, circumfusi homi-
 nes, oculis fidei, cum & sempiternam illam caelestem
 gloriam, & perpetuos inferni cruciatus & mortem,
 & horribilia Dei iudicia, proposita habeant, nolunt
 tamen videre, vt bene agant. Per multi item rerum
 diuinarum, atque adeò rudimentorum fidei ignari,
 verè

verè caci sunt : qui planè abiecta salutis sue cura, viã cum ignorent, quæ ducit ad vitam, illa imperitia cecitate prolabantur ad sempiternum interitum. Verùm plerique alij caci sunt : qui rerum futurarum quæ sempiterna sunt, nihil prospiciunt : rerum autem presentium, quæ caducæ, quæ fluxæ, quæ vix ad punctum temporis permanent, cæca quadam auiditate rapiuntur. Et quæ tandem est ista hominum cecitas, qui res procreatas Creatori, res viles, & abiectas summo Deo præferunt. At surdi quàm infiniti? quàm miseranda eorum conditio? Isti in male agendo sunt pertinaci animo, volunt atè que obfirmata Dei vocibus obsurdescunt, pietate non molliuntur, minis non cedunt, precibus non commouentur, mentis sensu hebescentes, pericula salutis non timent, homines non metuunt, & quod grauissimum est, Deum non verentur.

Surdi.

Iam cernitis, Patres Reuerendissimi, aliquam prouinciæ partem ægrotam : aliam verò quæ ad clericales ægrotudines pertinet, vos etiam optimè perspicere potestis. Iam pridem clericali ordini remedia apposimus, quæ pro temporum ratione opportuna iudicauimus : sed alij morbi sunt, quibus iam clericalis disciplina languescit. Vita honestati, & morum castitati consulimus, eiusq; generis vitiosas aliquas partes sanauimus : Ecce alia labes, quæ valde illius ordinis dignitatem infecit, in eo inhaerescit, auaritia. Quam ob causam, vt alia silentio præteream, quæ pastoralem animi nostri sensum excruciant, deserta sæpè statione in fori sollicitudinibus illius ordinis homi-

Auaritia,
vt clericum
inficiat.

nes

nes excubias agunt, lites appetunt, lites intendunt, et frequentes plerique in iudicijs sunt, clericis studia præscripsimus. Alij negligunt, alij clericalium studiorum fines transiliunt, & quasi Græcas glorias contemnantur. Alij studiorum prætextu ab Ecclesia absunt, à functionibus Ecclesiasticis sese abducunt, & à clericali disciplina refugiunt. Alij scientia inflati, præ se alios, etiam seniores, quos vereri debent, superbè contemnunt: beneficia ecclesiastica tenuia contumaciter respuunt, ampla præposterè ambiunt. Quam alij clericales morbi, Patres, quàm alia vulnera recruderunt, quibus potius medeamur oportet, quàm enumerando refricemus.

Nihil verò attinet, cur hoc ipso loco ægrotudines nostras enarremus. Non enim dubitamus, quin vos, quos Dominus constituit sanare infirmos, pro conscientie vestræ religione non modò diligenter etiam atque etiam ipsi spirituales nostros omnium morbos videritis, sed medicamenta exquisieritis, quibus appositè curentur. Verùm quo rectius omnia nobiscum iterum atque iterum reputemus, illud vnum nobis omnibus persuasum esse volumus, ad ordinis nostri dignitatem & auctoritatem muneris non satis esse, si certis quibusdam virtutibus, quibus ceteri homines præditi esse solent, nos exculti simus, sed harum ipsarum virtutum ornamentis nos longè excellere oportet. In gradu enim episcopali collocati sumus: qui, ut aurum ceteris metallis præstat, sic alijs, vel amplissimis dignitatibus cum præcellentior sit, tanto perfectioribus virtutibus vsque ad eò prælucere debet, ut in-

Episcopi & clerici, ut excellentioribus virtutibus, præcæ ens culti esse debeant.

de ad alios splendor singularis dimanet. Vitæ innocentia, morum integritas, religionis pectus, iustitia cultus, & alia eius generis virtutes sunt quidem nobis communes cum reliquis, sed cum multo præstantiores eæ ipsæ in nobis, singularis vitæ officijs splendescere debet; tum verò alia sunt quæ, propria præcipuaq; episcoporum sunt, & cum præstantissima Dei charitate, & ardenti eius zelo in primis coniuncta: quibus virtutibus exhibeamus nos, sicut Dei ministros ipsdemq; nos existimet homo, ut ministros Christi & dispensatores mysteriorum Dei. Si igitur episcopali perfectione nostras actiones, & officia metimur, certè diligentius aliquas etiam agritudines nostras speculabimur.

Quamobrem cum omnes prouinciæ partes, siue populum, siue Clerum, siue nos etiam spectemus, si diligentiori speculatione, quam nos dicendo commonstrauimus, intuebimur, qualem eam aspiciemus? ægro tantem scilicet, & multis adhuc morbi offensionibus percussam, & ita percussam, ut reliqua cura opus sit non mediocri, sed magna. Proh dolor, quid hoc emest? Nunquid resina non est in Galaad? Nunquid nulla medicina ratio in prouincia? & in prouincia amplissima? nunquid medicus non ibi? nunquid tot & tam sapientes Episcopi optimi animarum curatores, & præcellentes animarum medici? quare igitur non est obducta cicatrix filia populi mei? quam ob causam prouincia sanata non est? transit messis, finita est æstas, & nos saluati non sumus? inquit mœrens & deplorans Hieremias. Iam diu abijt
tem-

tempus, quo sacra Tridentina Synodus salutare san-
 nandis morbis leges tulit: iam pridem etiam tam
 sepe numero nos, tanquam medici, qui collegiatim de
 curandis corporibus consultationem ineunt, huc ad
 Concilium conuenimus: at prouincia nobis in curam
 tradita, nondum salutariter curata est? imo adhuc
 penè attrita, penè percussa iacet? super contritio-
 ne filie populi mei contritus sum & contristatus, stu-
 por obtinuit me. Exagitate vnà mecū queso, patres,
 dolorem vestrum: intumesciteque accensī, afferte reme-
 dia & opportuna & salutaria, quæ prouincia egro-
 ta adhibeamus; tempus est mederi, inquit propheta.
 Vos statum prouinciæ egrotantis videtis: tempus
 medendi est, tempus Concilij. Non est igitur, cur à
 proposito illis quæ vulgò disseminare solent, vocibus
 dimoueamur: quorsum tot synodalia remedia? quo-
 usque tandem tam multæ medicamentorum syno-
 dalium leges? næ istæ planè vulgares voces sunt, &
 dignæ planè, quibus nos Episcopi constantissimo men-
 tis episcopalis studio obsurdescamus. Aliud enim nos
 spiritus sancti doctrina docet, aliud apostolorum in-
 stituta monent, aliud Patrum exempla declarant,
 aliud canonum leges iubent, aliud vetus Ecclesie
 usus in omnes partes utilis postulat, aliud Triden-
 tine sanctiones nuper instituunt: aliud nos in hac
 prouincia iam diu ad consuetudinem reuocauim-
 us. Quid? aliter muneris nostri episcopalis religio
 deposcit, quam inanes, & penè nefaria, eamque ob
 causam summa animi nostri episcopalis cōfensione, vna

In eos qui
 frequentem
 Conciliorū
 repetitionē
 fugillant.

conspiratione, vno spiritu explodantur illa voces ho-
 minum qui populum nostrum decipiunt, dicentes: pax
 & non est pax: quam imperite hoc iactitant: quam
 iniquo etiam animo sunt isti, qui curant cōtritionem
 filia populi mei cum ignominia, dicentes, pax, pax, &
 non est pax. An vbi malorum lues, pacis, concordia,
 & bonorum status? an vbi varia morborum species,
 recta valetudo? an vbi adhuc morum corruptela, dis-
 ciplina Christiana perfectio? Attendite quæso, qui isti
 homines sunt, cum talia dicunt: liniunt parietem
 luto absque paleis, absque temperatūra: vident vi-
 sionem pacis, & non est pax. Cernunt isti in su-
 perioribus nostris Concilijs vmbra[m] quandam dis-
 ciplina, qua populum informare studuimus: at eius
 imago nondum omnibus partibus absoluta: imò cum
 imperfecta est, tum neque vndique etiam communi-
 ta: eamq[ue] ob causam verendum nobis est, ne illa tan-
 quam paries malè materiatus, luto tantum absque
 paleis illitus, corruat. Longè absint à nobis voces isto-
 rum, qui consuunt puluillos sub omni cubito manus,
 & faciunt cervicalia sub capite vniuersæ etatis ad
 capiendas omnes animas. Næ isti his adulationum
 vocibus vocumq[ue] blanditiis, cum nos fallere studeant
 tum istis etiam illecebris populos nostros decipiunt: di-
 cunt enim bonum malum, & malum bonum. O popu-
 le meus, quis poterit omnia mala, quæ te vndique pre-
 munt, enumerando percensere? audent tamen isti à
 salutis via te adulationibus longius abducere. Popule
 meus, qui te in tanta malorum colluione beatum di-
 cunt, ipsi te decipiunt, & viam gressuū tuorū dissipant.

Propo-

Proposui vobis iam ante oculos, Patres, quandam penè necessitatem sanandæ provincie. Disquiramus igitur oportet in hoc ipso Concilio sexto salutares curationes, salutaria medicamenta, & presentia remedia. Quo in officio disquisitionis Euangelium quod nuper audiui, nos valde instruit, cum curationis munus apostolis Christus Dominus commisit, his verbis: Nihil tuleritis in via, nec virgam, nec peram, nec pecuniam, nec panem, nec duas tunicas habeatis. Quorsum hæ leges? quid ostendunt? quid loquuntur? quid præscribunt? rerum certè humanarum despicientiam, terrenarum curarum abiectiõnem, vitæ huius contemptum, animi ab alienationem ab ijs quæ nostra sunt, & illam à nostris, quos cognationis vinculo natura coniunxit, quandam quasi seiunctionem atque alias istiusmodi virtutes, quæ in Apostolis tantopere eluxerunt. Atque ijs quidem hoc etiam vnum adiungendum est, quod in curatione spiritali plurimum valet, vt ne mundi prudentiæ neque nostræ imitamur. Prudentiæ carnis mors est, prudentiæ mundi cæca & fallax: at prudentiæ spiritus, vitæ & pax. Quæ Christi sunt, Christi spiritu agamus: ab illo pendeamus, non vulgi iudicio, non populari plausu, non priuatis rationibus curæ nostræ partes commetiamur: hoc sanè est Apostolos, quos misit Deus infirmos sanare, salutariter imitari; hoc planè Euangelij leges seruare, hoc ipsum gerere, hoc salutares curationes adhibere.

Illis virtutibus nos communiti voluntatem etiam instaurandæ provincie ardore quodam inflammata

Quanam
ratione, Io-
sue, & Es-
dras, Ecce-
lesiasticis
imitandi.

& paratam adhibeamus. Parauit cor suum, vt inuestigare legem, sacris litteris proditum est: alio loco elegit sacerdotes habentes voluntatem in lege. Eo animi, cordisque desiderio ad prouincia curationem accensi imitemur duos grauissimos viros, Iosua & Esdras: hic instaurandæ disciplina studio exarscens, librum legis quem manu sumpsit, aliquot diebus distinctè legit, quater diu, & totidem noctu, populúmque ad illius executionem mirabiliter excitauit. Iosuas itidem quo posset accuratiùs omnia legis instituta vitæ suæ moribus exprimere, librum Legis perpetuò in manu habere, & singula expendere iubetur. Non recedat, inquit Deus, volumen legis huius: & quoniam lectiois studium parum vile est, nisi animi commentatio accedat, ea verba adiunguntur: & meditaberis in eo diebus ac noctibus, nempe tanta assiduitate, quæ omnem prorsum negligentiam excludat: cum autem hæc ipsa animi voluntas, & meditationis studium, parum quoque proffit, nisi quæ legibus instituta sunt, ad executionis usum inducantur, sequuntur illa verba: vt custodias & facias omnia. Hoc præclaro exemplo nos optimo iure eam rationem nobis ineundam censemus, vt decretorum quæ superioribus proximis Concilijs confecimus, libros in hac sexti prouincialis Concilij actione nunquam de manibus deponamus, ad quorum præscriptum ordine id quod in omni Synodo moris olim fuit, officij nostri partes diligentissimè perscrutemur, quas executi sumus quæcunque illæ sint, vel de nobis ipsis, vel de Clero, vel de populo, vel

de Ecclesijs, vel alia quavis de re instituta, hic recrudescit vulnus nostrum: hic morbus grauis lethargia laborantium, hic desidia penè omnium, hic dormitatione quadam hebescimus & tabescimus, hic nos etiam pastores & medici congelascimus, hic nos qui alios è somno excitare debemus, sopore quodam torpescimus. Vbinam decretorum quæ consecimus, cummulata executio? vbi morum corruptela erepta? vbi peccatorum publicorum semina conuulsa? vbi vitiorum publica exempla sublata? vbi disciplina publica introducta? vbi inuenum petulantia emendata? vbi tabernis meritorijs & malorum quasi officinis finis prescriptus? vbi ludis publicis, lenocinijs remedia adhibita? vbi prostibula amota? vbi popularis concursus ad spectacula publicè abrogatus? vbi antiquata spectacula? vbi bacchantium hominum fœda illa licentia repressa? vbi peccatorum colluioni modus presinitus? Quid multis? lethargia morbus vbique in provincia est, lethargia omnes læguescimus, rebusq; exequendis omnes dormitamus.

At dicet quis; Huiusce executionis, atque aded curationis opus multis partibus difficile esset: fatemur omnes & agnoscimus. Nec verò est, cur hoc loco difficultates, multas illas quidem ac summas, summisque angustijs implicitas, proponamus, in quas cura nostra munus incurrit. At nos contrà querimus, num viribus nostris, an ope Dei tam graue onus sustinemus? Si viribus nostris, profitemur planè impar omnino esse humeris nostris: Si Dei ope nitimur, non est cur illius magnitudine frangamur ac debilemur.

Dolet, decretorum
Synodaliū
nō factam
integram
executionē

Gratia Dei
& fortitudi-
ne, ac con-
stantia epis-
copali, vi-
tia euelli
possunt.

Qui sperant in Domino, inquit Isaias, mutabunt for-
titudinem, assument pennas, sicut aquila current, &
non laborabunt, ambulabunt, & non deficient. Atqui
ad omnem in curanda prouincia dimicationem voca-
mur: fortitudine episcopali induamur, & conformati
manu Dei excelsi ministerium nostrum impleamus.
Quam præclare Timotheum discipulum, & Episcopum
Paulus Apostolus ad omnem episcopalem constantiam
instruit, his verbis: Erit tempus cum sanam doctrinam
non sustinebunt, sed ad sua desideria coaceruabunt sibi
magistros prurientes auribus, & à veritate quidem
audientes auertent, ad fabulas autem conuertentur.
Quid hic Apostolus Episcopo iubet? an ut taceat? an ut
dissimulet? an ut ne resistat? an ut ab Episcopali con-
tentione desistat? an ut ab opere incepto cesserit? an ut
dormitet? Imò in omnes partes eum etiam atque etiam
excitat. Tu verò, inquit, vigila, in omnibus labora,
opus fac Euangelistæ, ministerium tuum imple. An verò
fortasse accuratatione nostra deterremur? qui hoc no-
stro frequenti prouinciæ sanandæ studio exulcerantur
animi quorundam passim dicitantium: non ferunt hæc
tempora veterum canonum & antiquæ disciplina me-
dicamentum. Imò verò ardentius progrediamur, quo-
niam hæc vna medicina præstantissima est, maxime-
que opportunum id remedium, ut quibus olim ratio-
nibus disciplina Christiana satæ & propagata fuit, is-
dem ipsis & instauretur & conseruetur.

Iam verò demum, Patres sanctissimi, vos optimè
nostis quam præstanti erga Deum charitate nos ac-
censos, quam caelestibus penè virtutibus nos instru-
ctos,

Etos, quàm inflammato voluntatis desiderio nos flagrantés, quàm constanti episcopali fortitudine nos munitos, ad prouinciam variè languentem, non modò accedamus, sed ita progrediamur oportet, vt aditum omnem nobis aperiamus, cum ad ea quæ decreta sunt, accuratè præstanda, tum ad illa si quæ desunt quàm rectissimè supplenda. Sed instat, vrget, & magnoperè nos etiam impellit graue periculum animarum nostrarum. Huius prouinciæ salus nobis commissæ est: si culpa nostra aliquis, morbo languescens, perit, vel nobis. Vos estis presbyteri in populo Dei, & ex vobis pendet anima illorum, inquit spiritus sanctus. Quæ nos spondimus, & quàm sanctè, & quàm reuigiosè spondimus pro grege nobis commissæ, pro eius curatione, pro eius salute, vos rectè nostis. Religioni astricti sumus, conceptis verbis multas curæ pastorales partes, earumque executionem promisimus. Spondimus pro grege, deuincti sumus verbis oris nostri, capti proprijs sermonibus; curationis promissæ & susceptæ fidem præstemus. Fili spondisti, vt digito Dei scriptum est, illaqueatus es verbis oris tui. Discurre, festina, ne dederis somnum oculis tuis, nec dormitent palpebræ tuæ: sed vos ipsi videtis summam vigilantiam, quàm sanctis sponsonibus debemus.

Ad accensæ autem voluntatis nostræ studium atque officium, nos etiam inflammet desiderium gregis. Proponamus nobis hic ob oculos probatitiam illam piscinam, amplam, porticus quinque habentem: & in his iterum ex hac prouinciali specula prospiciamus multitudinem magnam languentium, cæcorum, clau-

Episcopis
salus pro-
uinciæ suæ
commissæ est

dorum, aridorum, expectantium aqua motum. Hi omnes, intuemini quæso provinciam omnem ægotā, expectant motum aquæ, agitationem cōsultationum nostrarum, actionemq̄, salutarem nostrarum deliberationum. Ac iam demique exardescentem pastoralis studio animum nostrum, etiam atque etiam excitet filiorum nostrorum clamor, quem audire videor, in ea verba prorumpentē, quibus olim populus Hebræus Esdræ opem implorans: Confortare, & fac, tuum est discernere. Nos, inquit, salutaribus curationibus opus habemus: vestrum est, ægritudines nostras disquirere appositeq̄, curare: curate quæsumus, animoq̄, magno sanare pergite. Vos ò filij charissimi, consolamini, consolamini. Erige spem tuam provincia Mediolanensis. Patres isti venerunt tibi. Attolle oculos, intuere partum tuorum curam. Isti venerunt tibi, ut morbos, & vulnera tua sanent. Leua popule meus in circuitu oculos tuos & vide: isti congregati venerunt tibi. Quorsum enim tot, tantiq̄, labores, quos & sæpenumerò antea, & hoc tempore causa tua susceperunt, spectat nisi ut salutis fructum ipse reportes vberimum? Tu exurge igitur, exurge: excita te ad orationis studiū, ad pietatis opera, quibus, implorata diuina ope, parentum tuorum perennis hæc sollicitudo adiuuetur in perpetuum.

Amen.

T A-

Apostrophe ad Mediolanensem provinciam.